

STANISLAV PETR

DVA NOVÉ TEXTY M. MAŘÍKA RVAČKY Z JEHO PŮSOBNÍ NA KONCILU V KOSTNICI¹

Abstract:

The paper deals with two texts by Mařík Rvačka, a participant in the Council of Constance, whose new copies were found in the Vatican Palatine Library and in the Library of St. James Church in the Municipal archive in Brno. The author of these texts, the prior of the Cyriac order and one of the leading critics of the Czech reformation, refers in them to the contemporary bad state of the Church. His words were aimed especially against the expansion of simony. In the second tract, he critically opposes the communion under both kinds by laymen that was widespread in Bohemia in the second decade of the 15th century.

Key words:

Libraries, manuscripts, Hussite movement, the Council of Constance

Na rok 2014 připadá 600. výročí zahájení církevního koncilu v bádenské Kostnici,² který měl v prvé řadě odstranit stávající rozkoly v církvi a přetrvávající trojpapežství – Řehoř XII. (v Římě), Benedikt XIII. (v Avignonu) a Jan XXIII. (v Pise).

Koncil svolaný společně papežem Janem XXIII. a římským králem Zikmundem současně jako říšský sněm byl zahájen 1. listopadu 1414. Během

¹ Tato studie vznikla v rámci projektu GA ČR č. 405/12/1412 *Soupis rukopisů vatikánské knihovny Palatina*. Děkuji kol. Ireně Zachové z FF MU v Brně za přehlédnutí latinských pasáží příspěvku, zejména připojené edice Maříkova kázání z rukopisu BAV Pal. Lat. 608/1.

² V Kostnici připravili k tomuto výročí rozsáhlou zemskou výstavu s odborným katalogem. *Das Konstanzer Konzil*. Katalog. Herausgegeben vom Badischen Landesmuseum. Darmstadt 2014.

jeho čtyřletého zasedání se ho zúčastnily stovky osobností tehdejšího církevního a politického života včetně účastníků z českých zemí. Češi spolu s Němci, Poláky, Uhry, Chorvaty a Skandinávci náleželi k národu německému, který byl jedním z pěti na koncilu zúčastněných národů, kterým bylo přiznáno, spolu s kolegiem kardinálů, hlasovací právo.³ Hlasování podle národů bylo vlastní pouze kostnickému koncilu, jinak se hlasovalo podle hlav účastníků. Kostnický koncil nebyl spojen jen s dvěma českými teology a církevními reformátory Janem Husem a Jeronýmem Pražským, jejichž mučednickou smrt si v současnosti připomínáme. Vedle jejich přátel se koncilu zúčastnili i jejich odpůrci, z nichž kromě litomyšlského biskupa Jana Železného musíme zmínit dva nejznámější, Štěpána Pálče a Maříka Rvačku, kteří se také neaktivněji zapojili do koncilních jednání a ze svého působení zanechali i písemné svědectví. Dva texty druhého z nich by měly být předmětem našeho zájmu.

Mařík Rvačka se narodil kolem roku 1365 v Čechách a ještě před dosažením bakalářského titulu (1385) na artistické fakultě pražské univerzity vstoupil na Starém Městě pražském v kláštere sv. Kříže do řádu křížovníků s červeným srdcem – cyriaků. Počátkem 90. let 14. století působil na řádových farách v Sačanech u Ledče nad Sázavou a v Žízelicích (o. Kolín).⁴ V roce 1400 se v Římě setkal s pražským arcibiskupem Janem z Jenštejna, stal se jeho důvěrníkem a setrval u něho až do jeho smrti.⁵ V Římě dosáhl Mařík Rvačka titulu mistra teologie⁶ a do Čech se vrátil v roce 1402 coby vizitátor řádových klášterů v Čechách, Polsku a Sasku a po dobu pěti let byl i inkvizitorem; do této funkce Maříka jmenoval papež Bonifác IX. a jeho nástupce Inocenc VII. mu tuto funkci na neurčito prodloužil. Papežská přízeň je patrná i z listů Inocence VII., v nichž Maříka tituluje jako rektora řádového kostela v Solnici (o. Rychnov nad Kněžnou), kde působil i jako převor zdejšího konventu cyriaků až do roku 1417.⁷ V tomto roce pobýval již Mařík Rvačka jako člen polské delegace na koncilu v Kostnici, kde zůstal až do jeho zakončení v dubnu 1418.

³ F i k r l e , Jaroslav: *Čechové na koncilu Kostnickém*. ČČH 9, 1903, s. 178–193, 249–262, 415–431.

⁴ K v a p i l , Bohumil: *Mistr Mařík Rvačka*. In: Sborník prací věnovaných Janu Bedřichu Novákovi k šedesátým narozeninám 1872–1932. K dějinám československým v období humanismu. Vyd. B. Jenšovský – B. Mendl. Praha 1932, s. 193.

⁵ [Dobrovský, Josef:] *Vita Ioannis de Ienczenstein ... ex Manuscripto Rokyczanensi coaevo nunc primum edita notisque illustrata*. Pragae 1793, s. 53, zvl. pozn. f. F i k r l e , J.: *Čechové na koncilu Kostnickém*, s. 251.

⁶ K v a p i l , B.: *Mistr Mařík Rvačka*, s. 194.

⁷ B u b e n , Milan M.: *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společenství katolické církve v českých zemích I. Řády rytířské a křížovníci*. Praha 2002, s. 131.

Z doby Maříkova působení v Kostnici je nám známo více než 20 textů, které J. Kadlec rozdělil do tří tematických okruhů: spisy k otázce církevní reformy, spisy k otázce české, spisy k otázce polské.⁸ Mařík Rvačka pronešl v Kostnici i sedm kázání zaměřených na reformu současné církve.⁹

Kdy Mařík Rvačka přijel do Kostnice, přesně nevíme, zda to bylo již na podzim roku 1414, jak uvádí J. Kadlec,¹⁰ či až v letech následujících, bude zapotřebí ještě upřesnit. Jerzy Wolny sice uvádí, že Mařík i Štěpán Pálec se v Kostnici objevili již na podzim roku 1414 jako členové polské delegace, avšak bez konkrétního pramenného doložení.¹¹ Nevíme také, zda se Mařík aktivněji zapojil do procesu s Janem Husem, i když je známo, že Husa v Praze v roce 1409 jako inkvizitor vyslyšal.¹²

První bezpečnou zprávu o jeho pobytu v Kostnici máme až z jara roku 1416. Tehdy pronešl v kostnické katedrále o čtvrté neděli po Velikonocích (17. května) kázání na novozákonní evangelijní perikopu *Habeo vobis dicere* (Ioh. 16, 12). Zde se přidržíme datování Fikrleho a Kadlecova,¹³ které vychází z úvodní rubriky kázání dochovaného v opisu kapitulního rukopisu krakovského,¹⁴ proti datování Finkeho, který kázání klade až k 9. květnu 1417,¹⁵ na kterýžto den neděle *Cantate* v tomto roce připadla. Kázání se dochovalo ve dvaceti

⁸ K a d l e c , Jaroslav: *Literární činnost Mistra Maříka Rvačky*. In: Pocta dr. Emmě Urbánkové. Praha 1979, s. 152–163, č. 16–39. T ý ž : *Mistr Mařík Rvačka na koncilu kostnickém*. In: Husitství, reformace, renesance. Sborník k 60. narozeninám Františka Šmahela. Uspořádali J. Pánek – M. Polívka – N. Rejchrtová. Praha 1994, s. 381–390.

⁹ K a d l e c , Jaroslav: *Katoličtí exulanti doby husitské*. Praha 1990, s. 43.

¹⁰ Tamtéž, s. 43.

¹¹ W o l n y , Jerzy: *Maurycy Rwačka i Floretus theologicus w rękopisach Biblioteki Jagiellońskiej i innych księgozbiorów*. Buletyn Biblioteki Jagiellońskiej 27, č. 1/2, 1977, s. 6.

¹² K v a p i l , B.: *Mistr Mařík Rvačka*, s. 196. K a d l e c , J.: *Mistr Mařík Rvačka na koncilu kostnickém*, s. 381. T ý ž , *Katoličtí exulanti doby husitské*, s. 43. Kadlec uvádí, že Mařík Rvačka vystupoval v Kostnici proti Husovi po boku prokurátora Michala Súdneho z Německého Brodu.

¹³ F i k r l e , J.: *Čechové na koncilu Kostnickém*, s. 254–255, 427, K a d l e c , J.: *Literární činnost M. Maříka Rvačky*, s. 153.

¹⁴ Kraków, Kap. 213 (olim 221), f. 340r–343v: *Sermo Magistri Mauricii de Praga in sacro Constanciensi concilio dominica quarta post Pascha factus anno Domini M^oCCCC^oXVI^o*. Srov. Spunar, Pavel: *Repertorium auctorum Bohemorum proventum idearum post universitatem Pragensem conditam illustrans I*. Studia Copernicana 25. Wratislaviae – Varsaviae – Cracoviae – Gedani – Lodziae 1985, s. 315–316, č. 870.

¹⁵ F i n k e , Heinrich: *Acta concilii Constantiensis 2*. Münster 1923, s. 494. K Finkeho dataci se přiklání i S p u n a r , P.: *Repertorium I*, s. 315.

čtyřech rukopisech,¹⁶ z nichž dnes existuje třiadvacet rukopisů, když jeden ze dvou rukopisů Městské knihovny v Lübecku (sign. Ms Theol. Lat. 59) byl za druhé světové války zničen. Více než jeden rukopis s tímto textem nalezneme v Gdaňsku a v Mnichově (po dvou rukopisech) a v Rakouské Národní knihovně ve Vídni, kde je Maříkovo kázání dochováno ve čtyřech rukopisech. V českých a moravských knihovnách se kázání dochovalo pouze ve dvou rukopisech v pražské Národní knihovně (sign. X F 10) a v knihovně cisterciáckého kláštera ve Vyšším Brodě (sign. 83). Převážná většina rukopisů se nachází v Německu, Rakousku a Polsku, výjimkou jsou rukopisy v anglickém Oxfordu, maďarské Kalocse a také ve vatikánské knihovně v Římě, i když i zdejší dva rukopisy uložené v knihovně Palatina pocházejí vlastně z německého Heidelbergu.

Právě na jeden z rukopisů knihovny Palatina chceme zde podrobněji upozornit, neboť opis Maříkova kázání v tomto rukopisu byl v literatuře dosud neznámý. Z vatikánské knihovny Palatina byl text Maříkova kázání znám dosud pouze z rukopisu sign. Pal. Lat. 593 (f. 168v–177v),¹⁷ kde vedle tohoto textu jsou opisy dalších čtyř Maříkových kostnických kázání z 26. července 1416 (f. 128r–140v), z 20. září 1416 (f. 141r–148v), z 31. srpna 1416 (f. 235v–246v) a z 26. prosince 1417 (f. 178r–188v)¹⁸.

Nově byl opis Maříkova kázání *Habeo vobis dicere* nalezen při práci na soupisu rukopisných bohemic v knihovně Palatina v rukopise sign. Pal. Lat. 608/1 na f. 142r–145r.¹⁹ Text kázání není úplný, dochovaly se ho asi tři čtvrtiny, i když písař nepochybně zamýšlel přepsat jej celý, pro což svědčí celá prázdná verzální strana folia 145. Papírový rukopis, který obsahuje téměř 90 textů na 426 foliích, byl v 70. letech 19. století rozdělen do dvou svazků o zhruba stejném počtu folií (1. sv. 208 f., 2. sv. 218 f.) a za kardinála knihovníka Jana B. Pitry (1869–1889) byl svázán do stejných celopergamenových vazeb.²⁰

¹⁶ Jejich soupis uvádí Kadlec, J.: *Literární činnost Mistra Maříka Rvačky*, s. 153–154, č. 20. Spunar, P.: *Repertorium I*, s. 315–316 č. 870.

¹⁷ Stevenson, Henricus iun.: *Codices Palatini Latini Bibliothecae Vaticanae I*. Romae 1886, s. 199.

¹⁸ Kadlec, J.: *Literární činnost M. Maříka Rvačky*, č. 21, s. 154; č. 21_{bis}, s. 154–155, č. 22, s. 155; č. 24, s. 155–156. Spunar, P.: *Repertorium I*, s. 313, č. 866; s. 314, č. 867; s. 314–315, č. 868; s. 316, č. 871.

¹⁹ Stevenson, H. iun.: *Codices Palatini Latini I*, s. 216, kde je kázání uvedeno anonymně jako: *Sermo factus in concilio credo Constantiensi exhortatorius ad reformationem ac unionem ecclesie Katholice* s incipitem *Habeo vobis dne* (sic) *Ioh. XVI. originative et in officio misse transumptive etc.*

²⁰ Schunke, Ilse: *Die Einbände der Palatina II/2*. Studie testi 218. Città del Vaticano 1962, s. 845.

Rukopis byl pořízen ve 30.–40. letech 15. století na univerzitě v Heidelbergu a po určitou dobu byl ve vlastnictví Rudolfa z Bruselu (de Zeelandia), děkana a rektora (1432, 1448, 1456) heidelberské univerzity.²¹ Rudolf byl na univerzitu zapsán r. 1419 spolu s bratrem Janem, který byl vicekancléřem univerzity v roce 1441.²² Jediným starším textem, který byl do rukopisu přivázán dodatečně, jsou dva sexterny (f. 292–313) na papíru z 90. let 14. století, na nichž je zapsán komentář Petra d'Ailly na Boethiův traktát *De consolatione philosophiae*.

Většina ostatních textů se týká činnosti univerzity v Heidelbergu – arengy, kolace, rekomendace různých představitelů a hodnostářů univerzity, z nichž možno upozornit alespoň na Jana z Frankfurtu,²³ Jindřicha de Gouda,²⁴ Gerharda Branda,²⁵ Jindřicha de Limburg,²⁶ Bartoloměje de Herckenroyme,²⁷ Konráda z Gummeringen,²⁸ Rudolfa Fabri,²⁹ nebo kanceláře falckých

21 *Die Matrikel der Universität Heidelberg von 1386 bis 1662*. Bearbeitet und herausgegeben von G. Toepke. Bd. 1. Heidelberg 1884, s. 193, 256, 286; Bd. 2, Heidelberg 1886, s. 388, 596, 598.

22 Tamtéž 1, s. 144, 188, 694, Bd. 2, s. 374, 378, 386, 598, 611.

23 *Johannes von Frankfurt*. Zwölf Werke des Heidelberger Theologen und Inquisitors. Hg. v. D. Walz. Heidelberg 2000, k tomuto rukopisu s. 248, 272. Jan z Frankfurtu (†1440) byl dvorním kazatelem a radou kurfiřta Ludvíka III. a rektorem heidelberské univerzity, srov. *Die Matrikel der Universität Heidelberg 1*, s. 82, 101, 105, 11, 129, 179, 180, 694, Bd. 2, s. 366, 368–369, 371, 374–379, 381, 586, 588–589, 591, 593–598, 609, 611.

24 K osobě Jindřicha de Gouda (†1428), licenciáta svob. umění (1413), děkana (1418), rektora (1425) srov. odkazy v *Die Matrikel der Universität Heidelberg 1*, s. 113, 168, 633, na s. 693 seznam knih, které odkázal heidelberské univerzitě, Bd. 2, s. 370, 373, 590, 591, 610.

25 K osobě Gerharda Branta z Deventeru (†1438), rektora (1409, 1418, 1425) a v letech 1402 a 1412 děkana artistické fakulty srov. odkazy v *Die Matrikel der Universität Heidelberg 1*, s. 76, 109, 112, 140, 142, 166, Bd. 2, s. 366, 368, 370, 588–593, 609–610.

26 K osobě Jindřicha de Limburg, licenciáta sv. umění (1421), děkana (1432), rektora (1433) srov. odkazy v *Die Matrikel der Universität Heidelberg 1*, s. 133, 199, Bd. 2, s. 376, 594, 596, 611.

27 Bartoloměj de Herckenrode či Herckenroi ze St. Trond, bakalář (1427), licenciát práv (1429), doktor práv (1430) byl celkem čtyřikrát rektorem (1430, 1438, 1446, 1457) heidelberské univerzity. Srov. *Die Matrikel der Universität Heidelberg 1*, s. 163, 185, 220, 251, 291, Bd. 2, s. 507, 527–528, 611–613.

28 K osobě Konráda z Gummeringenu († před 1. 12. 1474), rektora heidelberské univerzity v letech 1441 a 1449 srov. *Die Matrikel der Universität Heidelberg 1*, s. 231, 262, Bd. 2, s. 611–612 a děkana artistické fakulty v r. 1446, 1449, Bd. 2, s. 388, 390. Bakalářem kanonického práva se stal r. 1437 (Bd. 2, s. 511), licenciátem v roce 1446 (Bd. 2, s. 529) a doktorem kanonického práva v roce 1461 (Bd. 2, s. 530).

29 K osobě Rudolfa Fabri z Rudesheimu (†21. 5. 1460 v Mohuči), rektora heidelberské

kurfiřtů.³⁰ Vedle Mařikova kázání lze upozornit jeřtě na další bohemikální texty, které se v tomto rukopise nacházejí: je to jednak kvestie profesora pražské univerzity Mikuláše Magni z Javora *De haereticis*, vydaná z tohoto rukopisu A. Franzem,³¹ či zlomek kvestie cisterciáka Konráda z Ebrachu na první knihu Sentencí Petra Lombarda *Decem passus in quibus sanctus Thomas contradicere videtur sibi ipsi*.³² Mezi několika humanistickými texty jsou v rukopise další opisy Petrarkova listu Karlu IV. o falzu odvozujićimu původ rakouských vévodů od římských císařů³³ a listu Poggia Braccioliniho z Florencie Leonardu Aretinovi o upálení M. Jeronýma Pražského v Kostnici 30. května 1416.³⁴

Obraťme však pozornost k zmíněnému Mařikovu kázání. Mařík si za základ svého kázání vzal slova Janova evangelia *Habeo vobis dicere*. Kriticky se zamýšlí nad současným nedobřým stavem církve, což dokládá i poukazem na nedávné schizma, které bylo zapřičiněno nezdržnými preláty. Za jeden z největších zlořádů v církvi považuje simonii, která podrývá autoritu

univerzity v r. 1450, srov. *Die Matrikel der Universität Heidelberg 1*, s. 265; Bd. 2, s. 612, děkana artistické fakulty v r. 1443 (Bd. 2, s. 386) a v r. 1452 (Bd. 2, s. 391). Na univerzitu byl zapsán v r. 1426 (Bd. 1, s. 169), licenciát zde získal r. 1431 (Bd. 2, s. 380) a v r. 1439 *incepit cursum suum* na teologické fakultě (Bd. 2, s. 598).

30 Z jejich úředníků lze vedle již zmíněného Jana z Frankfurtu (výše pozn. č. 23) připomenout alespoň právníka Ludvíka de Ast (†1456), kancléře kurfiřta Ludvíka III., kancléře heidelberské univerzity (1445) a biskupa ve Wormsu (1445). 27. 4. 1438 pronesl slavnostní řeč před volbou rakouského arcivévody Alberta římským králem. K jeho wormskému episkopátu srov. K e i l m a n n , Burkard: *Ludwig von Ast*. In: *Die Bischöfe des Heiligen Römischen Reiches 1198 bis 1448*. Hg. v. E. Gatz. Berlin 2001, s. 880–881.

31 *Der Magister Nikolaus Magni de Jawor*. Ein Beitrag zur Literatur und Gelehrten-geschichte des 14. und 15. Jahrhunderts von Adolph Franz. Freiburg im Breisgau 1898, o rkp. Pal. Lat. 608 srov. s. 217, o kvestii *De haereticis* tamtéž, s. 116–119. K Mikulášovi z Javora srov. K a d l e c , Jaroslav: *Nikolaus von Jauer*. In: *Die deutsche Literatur des Mittelalters. Verfasserlexikon 6*. Berlin 1987, sl. 1078–1081.

32 O Konrádovi z Ebrachu, OCist., srov. heslo L a u t e r e r , Kassian: *Konrad von Ebrach*. In: *Die deutsche Literatur des Mittelalters. Verfasserlexikon 6*. Berlin 1987, sl. 160–162. K a d l e c , Jaroslav: *Řeholní generální studia při Karlově universitě v době husitské*. AUC–HUCP 7/2, 1966, s. 98–99 s odkazem na tento rukopis.

33 Francisci Petrarcae Florentini ... *Opera que extant omnia*. Basileae 1554, s. 1055–1058. B u r d a c h , Konrad – P i u r , Paul: *Petrarkas Briefwechsel mit deutschen Zeitgenossen*. In: *Vom Mittelalter zur Reformation. Forschungen zur Geschichte der deutschen Bildung VII*. Berlin 1933, s. 114–123, č. 23. Rukopis Pal. Lat. 608 uvádí jako „p“ pod č. 31, s. LXXVI.

34 *Magnum oecumenicum Constantiense concilium de universali ecclesiae reformatione, unione et fide* 3. Ed. H. von der Hardt. Francofurti et Lipsiae 1698, sl. 64–71; P a l a c k ý , František: *Documenta Magistri Joannis Hus*. Pragae 1869, s. 624–629, č. 100.

kněžstva u laiků. Simonii a jejímu neblahému působení věnuje Mařík Rvačka ve svém kázání zvýšenou pozornost.³⁵ Proti tvrzení, že papež neprodává duchovní statky, ale jen světské (*non vendit spirituale, sed solum annexum temporale, cum qua transit spirituale*), namítá Mařík, že *temporale ipso facto annexionis dedicatur, ut consecretur et commutetur in spirituale*.

V další části svého kázání se zabývá hříchem Jidášovým a argumentuje proti těm, kteří hájí papeže argumentací, že nemůže hřešit simonií (*in papam non posse cadere simoniam. Nam in Nova lege in Iudam electum a Christo discipulum equalem tunc Petro accidit simonia, qui eciam personam in divinis estimavit 30 argenteis, quomodo non in papam in apostolatam ab hominibus electum?*). Simonie přivedla mezi kněžstvo mnoho špatných lidí a vše dospělo tak daleko, že do jejich čela byl zvolen papežem Baltazar Cossa (Jan XXIII.) – *ex quibus colligitur, quod insolute Balthasar de Cossa electus est in summum pontificum, qui ab experimento non habuit statum exercende perfeccionis, sed promittebat se assumere statum acquirende perfeccionis*.³⁶

Mařík v závěru svého kázání vyzývá koncil, aby tomuto počínání kléru předešel a zastavil svatokupecké prodávání církevních beneficí, které přináší jen další úpadek a znevažování církve.³⁷ Svě argumenty podporuje a dokládá Mařík Rvačka citáty z církevních otců, především ze sv. Augustina (11 citací) zejména z *De civitate Dei*, v jedné citaci *Confessiones* a *Sermo 104*, a z děl sv. Řehoře jsou citována (5 citací) *Moralia* a *Regula Pastoralis*. Ojedinele se vyskytují též citáty dalších autorit – sv. Remigia a Petra Damiana.

Druhým textem, jemuž bychom chtěli věnovat větší pozornost, je Maříkův traktát proti dokumentu – *Auctoritates pro communione sub utraque*, který byl zaslán do Kostnice z Čech prostřednictvím krále Zikmunda a jež sestavil M. Jan z Jesenice z autorit bible, církevních otců a kanonického práva. Jan z Jesenice využil v *Auctoritates* i materiál sebraný Jakoubkem ze Stříbra (ten byl dlouho považován za autora *Autorit*) v jeho traktátu *Salvator noster* a Jesenicův text měl obhájit před koncilem přijímání laiků pod obojí způsobou.³⁸ Odpověď na dokument zasláný z Čech svěřil koncil Maříkovi,

³⁵ F i k r l e , J.: *Čechové na koncilu Kostnickém*, s. 255. K a d l e c , J.: *Mistr Mařík Rvačka*, s. 382.

³⁶ F i k r l e , J.: *Čechové na koncilu Kostnickém*, s. 255.

³⁷ Tamtéž, s. 255. K a d l e c , J.: *Mistr Mařík Rvačka*, s. 382.

³⁸ Úplný název díla zněl: *Auctoritates ewangelii, doctorum, canonum et ecclesie pro communione corporis et sanguinis Domini nostri Ihesu Christi omnibus Cristi fidelibus sub utraque specie panis et vini usque diem iudicii ministranda*, srov. K e j ř , Jiří: *O některých spisech M. Jana z Jesenice*. LF 86, 1963, s. 83–90. T ý ž : *Husitský právník M. Jan z Jesenice*. Praha 1965, s. 115. K a d l e c , J.: *Mistr Mařík Rvačka*, s. 385.

když zjistil, že umlčením dvou nejhlasitějších představitelů české reformace se šíření přijímání podobojí nezastavilo, ale naopak se dále šíří. Mařík tak na přání otců koncilu připravil výše zmíněný traktát začínající slovy *Apostolica docet sententia* a přednesl jej v Kostnici koncem listopadu nebo začátkem prosince roku 1417. Traktát patří k nejrozšířenějším Maříkovým textům vůbec a dochoval se ve 32 rukopisech.³⁹ Pět jeho opisů je v pražské Kapitulní knihovně, po čtyřech v pražské Národní knihovně a v Rakouské národní knihovně ve Vídni. Tři rukopisy s Maříkovým traktátem *Contra communionem sub utraque specie* jsou ještě v Univerzitní knihovně ve Vratislavi a dva se nacházejí v kapitulní knihovně v Olomouci. Tuto početnou kolekci rozšířil v minulém desetiletí ještě nález textu Maříkova traktátu v rukopise Svatojakubské knihovny v Archivu města Brna sign. 85/89.⁴⁰ Papírový rukopis menšího kvartu svázaný do celokožené pozdně gotické vazby zdobené slepotiskem byl v minulosti poškozen vyřezáním většího počtu listů.

Maříkův traktát byl do brněnského rukopisu zapsán na f. 85v–94v jako pátý text v roce 1514, a patří tedy k nejmladším dochovaným opisům. Vedle tohoto traktátu je v rukopise zapsán ještě kanonicko-právní text *Decretum abbreviatum* portugalského kanonisty Jana z Boha (Iohannes de Deo), traktát *De arte moriendi* připisovaný Matoušovi z Krakova, Mikulášovi z Dinkelsbühlu, Mikulášovi Magni z Javora, Jindřichovi de Hassia nebo i Albertu Velikému. Zbývající kratší texty jsou anonymní. Mařík se v traktátu snaží polemizovat s husitským učením, které nad autoritu církve staví autoritu Písma. Také pokud jde o eucharistii, stojí Mařík na současné církevní praxi, když říká, že přijímání pod jednou zcela dostačuje, neboť Ježíš Kristus je tělem i krví přítomen v přijímání pod kteroukoli způsobou.⁴¹ Polemiky s textem *Autorit* vyšly vedle Maříka i od Jeana Gersona a toulouského profesora Jana Roccy.⁴² Poměrně pozdní opis Maříkova traktátu ve svatojakubském rukopisu svědčí o tom, že jeho obsah i po sto letech od svého vzniku byl stále aktuální.

Mařík Rvačka zůstal na koncilu až do jeho závěru v roce 1418 a potom, nemoha se bezpečně vrátit do Čech, odjel s polskou delegací do Polska.⁴³

³⁹ Kadlec, J.: *Literární činnost M. Maříka Rvačky*, s. 156–157. Spunar, P.: *Repertorium I*, s. 309–311, č. 859.

⁴⁰ Petr, Stanislav: *Soupis rukopisů knihovny při farním kostele svatého Jakuba v Brně*. Praha 2007, s. 295–298, č. 96.

⁴¹ Fikrle, J.: *Čechové na koncilu Kostnickém*, s. 416. Kadlec, J.: *Mistr Mařík Rvačka*, s. 386.

⁴² Kejř, J.: *O některých spisech M. Jana z Jesenice*, s. 85.

⁴³ O jeho pobytu v Polsku se zmiňuje ve svém kázání proneseném na velikonoční neděli roku 1419 husitský kazatel u P. Marie Sněžné v Praze Jan Želivský, dochovaném

V první polovině dvacátých let prokazatelně pobýval v Poznani ve službách poznaňského biskupa Andrzeje Łaskarze (1362/1414–1426), který potřeboval teologa zběhlého v husitské teologii, jenž by pomohl v diecézi potlačit rozmáhající se husitské učení a nálady mezi kleriky a zámožnými rodinami ve Velkopolsku.⁴⁴ Poslední bezpečnou zprávu o něm máme z roku 1424 v zápise, který zaznamenal v rukopise sign. 1305 Jagelloňské knihovny v Krakově. Mařík Rvačka zde na foliu 1 poznamenal heretické pasáže vybrané z výkladového teologického slovníku *Floretus*.⁴⁵ Přesné datum ani místo úmrtí Maříka Rvačky neznáme, zůstaly po něm především jeho spisy, z nichž můžeme poznat jeho názory a myšlenky, které vypovídají leccos o jeho osobě. Na dva Maříkovy texty vzniklé za jeho pobytu v Kostnici, které by se v budoucnu měly stát součástí kritického vydání jeho díla, chtěl upozornit i tento příspěvek. Především pro domácího badatele je v příloze připojen přepis (zdůrazňuji, že se nejedná o edici kritickou) dosud neznámého textu Maříkova kostnického kázání *Habeo vobis dicere* v obtížněji dostupném rukopise vatikánské knihovny sign. Pal. Lat. 608/1 f. 142r–145r.

v rukopise pražské NK, sg. IV F 23 na f. 5v^a–5v^b: *Quia tunc temporis apud Corinthios erant pseudoapostoli, qui inficiebant comunitatem post conquistam veritatem, sicut nunc in partibus nostris exierunt falsi prophete ut Cardinalis cum suis et in Polonia Palecz, Marzyk, et qui seducunt in Bohemia a comunione iuvenes et senes, qui cum suo fermento ypocrito multa mala fecerunt querendo suum honorem et defendendo suas tradiciones. Srov. Dochovaná kázání Jana Želivského z roku 1419 I. Vyd. A. Molnár. Praha 1953, s. 20. B y l i n a , Stanisław: *Elementy chiliastyczne w poglądach Jana Żeliwskiego*. Przegląd Historyczny 63, 1972, s. 244. W o l n y , J.: *Maurycy Rwaiczka i Floretus theologicus*, s. 6.*

44 Tamtéž, s. 8.

45 Edice „závadných“ textů vybraných z *Floretu* Maříkem srov. W o l n y , J.: *Maurycy Rwaiczka i Floretus theologicus*, s. 11–14. Těž K o w a l c z y k , Maria – K o z ł o w s k a , Anna – M a r k o w s k i , Miecislaus – N o w a k , Lucina – S o b a Ń s k a , Anna – T a t a r z y Ń s k i , Richardus – W ł o d e k , Sophia – Z a t h e y , Georgius – Z e g a , Wladimirus – Z w i e r c a n , Marianus: *Catalogus codicum manuscriptorum medii aevi Latinorum, qui in Bibliotheca Jagellonica Cracoviae asservantur VIII*. Cracoviae 2004, s. 206–207.

Příloha:

Edice:

Mansi = Ioannes Dominicus MANSI (ed.), *Sacrorum conciliorum nova et amplissima collectio* 28. Venetiis 1735, sl. 593–601.

Magnum oecumenicum Constantiense concilium de universali ecclesiae reformatione, unione et fide. Ed. Hermann von der HARDT. Tom. 1. Francofurti et Lipsiae 1697, sl. 860–871.

Literatura:

H. F i n k e , *Acta* 2, s. 494; J. K a d l e c , *Literární činnost*, s. 153, č. 20; S p u n a r , P.: *Repertorium I*, s. 315–316, č. 870 tento rukopis nezaznamenávají.

Srov. týž text Pal. Lat. 593, f. 168v–177v.

Poznámka k edici:

V poznámkách pod čarou uvádím různočtení tohoto textu s výše zmíněnou edicí I. D. Mansiho. Odkazy na biblické citáty a autority, pokud se je podařilo určit, uvádím v poznámkách za textem.

Sermo magistri Mauricii Rwaczka de Praga in generali concilio Constanciensi 17. Maii anno 1416 factus.

MS Biblioteca Apostolica Vaticana, sg. Pal. Lat. 608/1, f. 142r–145r

[**fol. 142r**] <rubrica> Sermo factus in concilio credo Constanciensi exhortans ad reformationem ac unionem ecclesie katholice.

Habeo vobis dicere, Iohannis XVI,¹ originative et in officio misse transumptive: Reverendissimi patres, magistri ac domini, bases et columpne atque paxilli tabernaculi testimonii, Exodus XXVII,² figurati, locuturus vestre beatitudini in quadam ancipiti versor sententia, ut gravatis mestitudine mentibus quidam diffidencie torpor obrepserit in dicendis.

Tum propter auditorum dignitatem: Terribilis beato Gregorio papa³ VI. Moraliū inprecante,^a dum ayt: quam^b talibus doctrina mens polleat, gravis est impericia velle docere meliores.⁴ In eo namque verba vim sue rectitudinis amittunt, dum auditori non congruunt, nam et medicamina vires perdunt, cum sanis membris apponuntur.

Tum propter morum pravitatem: Quia, ut idem ayt in Pastoralī, durum quippe⁵ est, ut qui nescit tenere⁶ moderamina sue vite, fiat iudex aliene.

Tum propter dicendorum tarditatem: Nam ut scribit Petrus Damiani, dum sermo Dei curiosorum auribus promitur, mox, utrum artificiosi stili lepor

^a nuncupatur *Mansi*

^b Cum *Mansi*

adsit, attenditur, rethorice venustatis color inquiritur et capciosos syl[1]logismorum atque enthimematum circulos mens curiosa rimatur.⁷

Super qua tarditate licet preceptum habeamus, quo in templo Dei nemos^c infructuose loquacitatis plantari prohibetur, Deut^o. XVII.⁸ Et cuncti procul dubio scimus, quod quociens male segetis culmi proficiunt, spicarum grana minori plenitudine turgescunt. Tamen Salvator, in cuius manu sunt sermones nostri, sapiencia et omnis sciencie disciplina Sap. VI,⁹ a quo est et nostra sufficiencia, II^a Corint. III¹⁰ nostram solatur penuriam inquirens, ubi thema Multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo; cum autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem.

Igitur pro impetranda eiusdem adventacione matrem Virginem eodem plenam Spiritu salutemus mente serena dicentes: Ave, Maria, gracia plena. Habeo vobis dicere ubi supra.

Quia secundum beatum Gregorium ubi supra in Moralibus, in oracione quando dicitur, necesse est, ut tempus, causa et persona pensetur, si verba sentencie veritas roborat, si hanc tempus congruum expostulat, si veritatem sentencie et congruenciam temporis persone qualitas non impugnat.¹¹ Ille enim laudabiliter spicula mittit, qui prius hostem conspicit, quam feriat. Hec Gregorius. Cumque gradus dicibilitatis consurgant ex gradibus enritatis propter stilum veritatis, hinc, quia primum propter reformandam corporis Ecclesiastici unitatem 2° propter excludendam recidivi^d pravitatem, tercio propter origendam sacerdocii dignitatem vos congregatos video. Quamobrem super illis tribus vobis dicere habeo: Urgentibus fructuose fidelitatis necessitate, ut aliquem fructum in vobis habeam, Rom. 1,¹² imperiose noscibilitatis auctoritate, quam habeo a vobis, quibus datum est nosse^e misterium regni Dei, Luce XI,¹³ animose dicibilitatis utilitate, qua Salvator permotus ayt: Symon, habeo tibi aliquid dicere, Luce 7.¹⁴

Cumque omne dicibile vel est honestatis, quale est reformacio ecclesiastice unitatis quoad primum, vel utilitatis, quale est exclusio recidive pravitatis quoad 2^m, vel delectabilitatis, quale est ereccio sacerdotalis dignitatis quoad 3^m.

Liquet pro primo, quod perveniti ad reformandam corporis ecclesiastici unitatem vos congregatos video, quod vobis hanc confessionem primam dicitur habeo, quod reformatore ecclesie unitatem non potest nisi per hoc medium primitive ecclesie, ad cuius formam seu sancciones ecclesiasticas disponitur ecclesie presentis reformacio, videlicet ut sit vobis cor unum et anima una [fol. 142v] in Domino, Act. IIII.¹⁵

^c lucus *Mansi*

^d rectitudinis *Mansi*

^e noscere *Mansi*

Tum quia in ipso duntaxat nostra scismata uniuntur dicente beato Augustino Confessione I^o ad Dominum: Fecisti nos ad te: Inquietum est cor nostrum, nisi quiescat in te.¹⁶ Et infra lib. X. In omnibus his, que percurro consulens te, in creaturis non invenio locum anime mee, in quo colligantur sparsa mea, nisi in te. Quod nisi in te quidquam de me, non recedit a me.¹⁷ Cuius significat necessitatem, Salvator exprimit Dominus: Martha, Martha, sollicita es et turbaris erga plurima, porro unum est necessarium, Luce X.¹⁸ Super quo beatus Augustinus in omelia: Preponitur unum multis. Non enim unum a multis, sed multa ab uno, multa sunt, que facta sunt, unius, qui fecit.¹⁹ Hec ille.

In quo factore^f prelatorum communio est ecclesie unio, a quo eorundem divisio est ecclesie scissio. Quod sic suadetur, nam^g ecclesia particularis universalis constat ex particularibus secundum beatum Augustinum De civitate Dei lib. XVII cap. IIII°, particularis autem ecclesia prelatus particularis per Salvatorem dicitur, Matth. XVIII²⁰: Si te non audierit, dic ecclesie. Igitur sicut particularium prelatorum in Deo communio est ecclesie universalis unio, sic eorum a Domino per peccatum divisio fuit scismatis occasio.

Sed inquis: Durum est de prelati talia sentire. Respondeo: Utinam ipsi agnito crimine talia de se sentirent. Nam cum beato Augustino lib. XIII De civitate Dei cap. IX. audeo dicere: Superbis est utile cadere in aliquod apertum manifestumque peccatum, ut sibi displiceant, qui sibi placendo ceciderant. Salubrius enim sibi Petrus displicuit, quando flevit, quam quum sibi placuit, quando presumpsit.²¹ Hinc ayt psalmus:²² Imple facies eorum ignominia, et querent nomen tuum, id est, ut tu eis placeas querentibus nomen tuum, [Domine,]^h qui sibi placuerunt querendo suum: Si est peior superbia, qua in manifestis peccatis queritur suffragium excusacionis sicut ille, quorum unus dixit: [Domine,]ⁱ mulier, quam dedisti mihi, et illa [et]^j serpens seduxit me. Nusquam sonat hic peticio venie, nusquam imploracio medicine. Nam licet non negent sicut Cayn, tamen in aliud querunt referre. Quod perperam fecerunt, quasi quidquam Deo cui crederetur vel creditur, proponendum foret. Unde non excusacio, sed pocius vera accusacio est, ubi mandati divini est aperta transgressio. Hec ille.

Nec allegacio metus subvenit, qui in scismate intervenerit, beato Augustino super Ioannem XII. Qui amat animam²³ suam, perdet eam dicente. Cum ergo cause articulus venerit, ut aut^k faciendum sit contra Dei precep-

^f facta *Mansi*

^g Vera *Mansi*

^h add. *Mansi*

ⁱ add. *Mansi*

^j add. *Mansi*

^k aliquid *Mansi*

tum aut ex²⁴ hac vita migrandum comminante mortem persecutore, ibi eligat homo Deo dilecto mori quam offenso vivere.²⁵ Hec Augustinus.

Et quia portatores rubei cappelli sunt pape electores, ex signo rubedinis profecto sunt per ecclesiam in statu martirum²⁶. Est autem verendum metum mortis martyribus a[d]scribere. Qua in re non est fugiendum, quod seculares, qui assimilantur corpori, sicut prelati ecclesie spiritui possint ecclesiam scindere, quoniam et condicione status innocencie colligitur in Adam, in quo [tunc]¹ fuit universalis ecclesia dicente apostolo Rom. VI.²⁷ in quo omnes peccavimus secundum beatum Augustinum lib. XVI. De civitate Dei, cap. XXVI.²⁸ Legem datam omnibus in Adam prevaricantes, si spiritus Ade sicut in condicione acceperat, servasset unicus per obedienciam nunquam eciam ab eo decedens nunquam scissuram sensisset nec corpus eius spiritui rebellare potuisset ex sententia beati Augustini lib. XIII. De civitate Dei cap. XIX, item lib. XIII. cap. 1. Sed spiritu Ade sciente se per peccatum a Deo, mox eciam universalis ab eo decedens pravitatem [schismatis]^m persensit propheta [fol. 143r] dicente: Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt, corrupti et abhominabiles facti sunt, Ps. XIII.²⁹

Et a similibus prelati ecclesie peccantibus scisma in ecclesia est secutum.ⁿ Et sicut in Adam spiritu peccante in Deum mox sensualitas rebellavit spiritui, sic prelati ecclesie a Deo se separantibus mox seculares protervire ceperunt Domino per prophetam dicentem figurativer^o cetui prelatorum: Numquid servus est Israel aut vernaculus? Quare ergo factus est in predam? Super eum rugierunt leones et dederunt voces suas, posuerunt terram eius in sollicitudinem, civitates eius exuste sunt et non est, qui habitet in eis filiique Memphios^p et Thasues^q constupraverunt te usque ad verticem. Numquid non istud factum est tibi, quod dereliquisti Dominum Deum tuum eo tempore, quo ducebat te per viam, Ier. II°?³⁰

Quamobrem, reverendissimi patres, postquam divites facti estis in omni verbo et omni sciencia, sicut testimonium Christi confirmatum est in vobis ita, ut nihil vobis desit in omni^r gracia, obsecro vos per nomen Domini nostri [Iesu Christi, ut]^s non sint in vobis scismata, prima Cor. primo cap.³¹ Scismata, inquam, nec quoad Deum nec quoad proximum. Quoad Deum

¹ *add. Mansi*

^m *add. Mansi*

ⁿ *seminatum Mansi*

^o *dicente figurate Mansi*

^p *Noph Mansi*

^q *Taphnes Mansi*

^r *ulla Mansi*

^s *add. Mansi*

dico: Quia sunt contra naturam secundum beatum Augustinum, De civitate Dei lib. XI. cap. XVII. Vitium ita est contra naturam, ut non noceat nisi nature. Nec esset vitium recedere a Deo nisi nature, cuius est vicium, cum peteret esse cum Deo.³²

Quamobrem pro exclusione scismatis quoad Deum scrutetur unusquisque conscienciam suam seque, ante se statuatur proprii censura[m] iudicii, si in secreto cordis illam, quam Christus dat, invenit pacem, si desiderium spiritus nulla concupiscencia carnis impugnat, si humilia non spernit, si^t alta non appetit, si immoderatio rerum suarum non gaudeat augmento, si denique aliena felicitate non uritur aut inimici miseria non letatur, si eius iusticia nec adulantium potencia nec propinquorum gracia nec munerum^u vilescit precio.

Et cum harum perturbacionum nichil inesse forsitan reperit sincero disquirat examine, qualium frequentetur cogitacionum spes^v et utrum nullis vanitatum acquiescat ymaginibus. Nam nullis illecebris commoveri, nullis cupiditatibus titillari non est istius vite, que tota est tenptacio et qua nimium vincitur, qui ab eadem vinci non veretur. Superbum est enim de non peccandi facilitate presumere, cum hoc ipsum presumpsisse sit peccasse. Hinc B. Augustinus De civitate Dei l. XIII. cap. X. ait: Nunc satis bene vivitur, si sine crimine. Sed qui sine peccato se vivere estimat, non ait, ut peccatum non habeat, sed ut veniam non accipiat.³³ Et infra lib. XXII. [cap. 23.] Sciamus, quantumlibet virtute pugnandi vitiis repugnemus vel vicia superemus, quamdiu sumus in hoc corpore, nobis deesse non posse. Unde dicamus Deo: Dimitte nobis debita nostra.³⁴

Dico 2°: Nota sint scismata in vobis quoad proximum ipsa eciam repugnante lege nature, de qua beatus Augustinus prope finem XII. libri De civitate Dei: Nihil commodius contra vicium discordie quam recordacio istius^w parentis, quem ideo Deus creavit unum, de quo multitudo propagaretur, ut hac communicacione unitas in multis servaretur.³⁵ Hec ille.

Que unitas tunc cernitur, si ab hoc sacro concilio affectiones causarum particularium lites generancium et odia unitatem catholicam retardancia proscribantur, qualiter in exordio conciliorum per Constancium in primo Hystorie Tripartitum factum fuisse narratur, secus si invicem [mordetis et comeditis, videte, ne ambicione]^x consumamini, ad Galat. V.,³⁶ novissima peiora prioribus relinquentes.

^t similiter *Mansi*

^u muneris *Mansi*

^v species *Mansi*

^w illius *Mansi*

^x *add. Mansi*

Ista [fol. 143v] non fonte labia prolui caballino nec in bicipiti Parnasso memini me.^y Quia, ut verbis utar apostolorum principis, non indoctas fabulas secuti notam fecimus vobis Domini nostri Iesu Christi virtutem et prestantiam, sed speculatores facti illius magnitudinis 2^a Petri primo,³⁷ de qua habuimus dicere vobis quoad primum.

Dixi 2°, quod propter excludendam recidivi pravitatem congregatos vos video. Hinc 2^{am} conclusionem vobis dicere habeo, videlicet quod scismatis recidivi rationem non potestis providere nisi per extirpacionem symonie. Que sic suadetur. Qua figure Veteris legis et ecclesie non verificantur nisi ex figurato nostre ecclesie dicente beato Augustino XVII De civitate Dei cap. VII. Nihil enim prodest Testamentum vetus de monte Syna in servitutem generans, nisi quod Testamento novo testimonium perhibet.³⁸

Sed status Veteris legis et ecclesie non est destructus nisi per symoniam, quod patet quadruplici testimonio.

Primo prophete dicentis: Audite hec, principes domus Iacob et iudices domus Israel, qui abhominamini iudicium et omnia recta pervertitis, qui edificatis Syon in sanguinibus et Ierusalem in iniquitate. Principes eius in muneribus iudicabant et sacerdotes eius in mercede docebant et prophete eius in pecunia divinabant et super donum requiescant[!]z dicentes: Numquid non Dominus in medium nostrum? Non venient super nos mala propter hec[!]aa causam urisbb Syon, quasi ager arabitur et Ierusalem quasi acervus lapidum erit et Mons templi in excelsa silvarum, Michee.³⁹ Et rursus Osee III°:⁴⁰ Sedebunt filii Israel sine rege et sine principe et sine sacrificio et sine altari et sine Ephot et sine Zeraphim.cc Que heu crimina cicius in figurato.dd

Secundo confirmatur testimonio Salvatoris, quo ayt simoniacis, quos de templo eiecerat: Auferetur a vobis regnum Dei et dabitur genti facienti fructus eius, Matt. 21.⁴¹

Tercio per beatum Augustinum dicentem, quod ignis sacrifici qui 70 annis vixit⁴² sub amictis succinctis^{ee} extinccionem sacerdoti ostendens.^{ff}

Quarto ostenditur ex multitudine figurarum. Cum enim symonia sit inordinata voluntas commutandi spirituale pro temporali et e contra.^{gg}

^y in bicipiti sum Parnasso perfusus mero *Mansi*

^z requiescebant *Mansi*

^{aa} hanc *Mansi*

^{bb} turris *Mansi*

^{cc} Teraphim *Mansi*

^{dd} etiam veniebant *Mansi*

^{ee} sub aquis vendente Antiocho sacerdotium Iasoni est extinctus *Mansi*

^{ff} ostendit *Mansi*

^{gg} temporale pro spirituali et e contra *Mansi*

Et non dico studiosa voluntas commutandi spirituale pro temporali, quia studiosa commutatio est laudabilis apostolo dicente: si vobis seminamus spiritualia, non magnum est, si nos carnalia vestra metamus etc. Ita enim et Dominus ordinavit prima Cor. IX,⁴³ qui etiam commutationem huiusmodi persuasit dicens: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant vos in eterna tabernacula, Luce XVI.⁴⁴

Proinde dixi inordinata voluntas, quia procedit ex inordinato amore, odio vel precio forisandi spirituale pro temporali. Regnum vero Salomonis scissum est propter inordinatum amorem mulierum commutantem cultum Dei spirituales in cultum dyaboli temporalem ydolatrando, tercio Regum XI. Regnum vero Roboam infra XII. scissum est ab eo propter odium etc., quo detestatus est senum consilium iuvenum complexatus.^{hh} Regnum vero Ieroboam ablatum est ab eo simpliciterⁱⁱ propter inordinatum precium, quod recipiebat vendendo sacerdotium. Dicitur enim ibidem cap. XIII [3.],⁴⁵ quod Ieroboam de novissimis, id est de vilissimis populis fecit sacerdotes excelsorum et quicumque volebat, implebat manum suam et fiebat sacerdos excelsorum. Et propter hanc causam domus Ieroboam eversa et deleta est de superficiebus terre.

Liquet **[fol. 144r]** ex relatione figurarum ad figurata, quod regnum ecclesie primo scinditur propter regencium meretricia, que emuntur ex provisione ecclesiastica, XX^{jj} Salomonis, que inquam provisiones sunt bona spiritualia, sicut infra probabitur, que commutantur pro temporabilibus et momentaneis meretriciis.

Secundo propter contemptum sancionum et decretorum sanctorum patrum contra pravitatem symoniacam et amplexionem novitatum exemplo Roboam aserencium in papam non posse cadere symoniam. Vere mendacium operatus est stilus scribarum mendax. Nam si in Nova lege in Iudam electum a Christo discipulum equalem tunc Petro accidit symonia, quando secundam^{kk} personam in divinis estimavit XXX argenteis, quomodo non in papam in apostolatum ab hominibus electum?

Sed cur in Iudam cecidit? Revera quia de Christo malam fidem velud hereticus habuit. Et tales sunt omnes symoniaci. Ayt enim Remigius in prefatione tercii psalmi: Quod Iudas non credidit Christum esse Dei Filium, sed quemdam magum et sacrilegum.⁴⁶

^{hh} amplexans *Mansi*

ⁱⁱ similiter *Mansi*

^{jj} exemplo *Mansi*

^{kk} qui etiam personam *Mansi*

Symoniaci vero pejus de Spiritu sancto quam heretici senciunt clavia teste beato Augustino contra Maximianum, qui dixit Spiritum^{ll} esse servum Patris et Filii, symoniaci dicunt eum esse servum denarii.

Et in adiutorium erroris assumitur, quod papa non vendit^{mm} spirituale, sed solum annexum temporale, cum quo transit spirituale quemadmodum ius patronatus cum empte ville hereditate. Sed his respondetur, quod erant nescientes divinas scripturas quibus docemur quod temporale ipso facto annexionis dedicatur ut consecratur et commutatur[!]ⁿⁿ in spirituale.^{oo} Quod patet ex ratione et auctoritate.

Racione inquam, quia corpus Christi non est de se spirituale in eo, quod corpus: Secundum rationem annexionis divinitati, que est supremus spiritus, dicitur esse spirituale, quamvis in substanciam Spiritus divini non transierit, sed corporale remanserit: sic similiter de provisionibus temporalibus, que annectuntur spiritualibus, est censendum.^{pp}

Auctoritate inquam, qua ecclesie loquitur Dominus in lege Veteri, Levitici ultimo:⁴⁷ Quicquid semel fuerit consecratum Domino, sive homo fuerit, sive animal, sive ager, non vendetur, quia sanctum sanctorum erit Domino loquente. Et in Nova Matth. XXIII,⁴⁸ quod altare sanctificat^{qq} donum sibi impositum, et ita donum est spirituale: Quia sanctum Deo, non homini dedicatum. Unde sacerdos dans denarium Deo dicatum pro meretricio, crimen symonie incurat[!].^{rr} Secundum quam sententiam oblata non dicuntur sacerdotum principaliter,^{ss} sed Dei. Quemadmodum Dominus Salvator dicens: Reddite, que sunt cesaris, cesari, non subdit: reddite sacerdotibus, que sunt sacerdotum, sed que sunt Dei, Deo, ut papa intelligat non se esse spiritualibus annexorum dominum, sed dispensatorem et villicum. Et pro tali est reputandus secundum apostolum dicentem: Sic vos existimet homo ut ministros Christi et dispensatores misteriorum Dei.

Sed quia hic iam queritur inter dispensatores, ut fidelis quis inveniatur, prima Cor. III°:⁴⁹ Quoniam nostri Ieroboamite de vilissimis, qui manum eorum implebant fecerunt sacerdotes, sicut lamentabiliter colligitur ex ecclesie scissura, cui occasionem prebuit ipsorum symonia: Qua de re

^{ll} Spiritum sanctum discit *Mansi*

^{mm} vendat *Mansi*

ⁿⁿ dedicetur ut consecratur et commutetur *Mansi*

^{oo} Proinde si venditur profecto venditur ut spirituale *add. Mansi*

^{pp} centendum *Mansi*

^{qq} significat *Mansi*

^{rr} incurrit *Mansi*

^{ss} proprie *Mansi*

auctoritate sacri concilii huius reformantis ecclesie scissuram cycatrices symonie sunt medende.

Primo quatenus huiusmodi symoniaci caritative commoneantur, ut digne peniteant vel^{tt} saltem cum Iuda proditore primo Nove legis symoniaco resignantes beneficia accepta recepta^{uu} restituant quemadmodum Iudas porrectis^{vv} argentis nec tamen se [fol. 144v] suspendant. Matth. XXVII.⁵⁰

Nec sunt censendi exterenci[!]^{ww} illi⁵¹ modi penitendi. Quia^{xx} sicut in omni genere primum est mensura omnium secutorum ex X. Metaphysice,⁵² sic Iude primi nove legis symoniaci penitencia excepto^{yy} suspensio est regula penitendi omnium symoniacorum sequencium. Et si penitere noluerint, extunc eijciantur de beneficiis usque ad electionem summi pontificis exemplo concilii primi, Esdre II°,⁵³ ubi Veteris legis ecclesia dispersa per captivitatem Babilonicam in reditu Ierosolyme redintegrata non legitur nisi eiectis sacerdotibus, qui de iusto beneficiorum^{zz} titulo docere nequebant. Ayt enim Scriptura^{aaa} de filiis Obya^{bbb} etc. Hi quesierunt scripturam genealogie sue et non invenerunt et ejecti sunt a sacerdocio, ut non commederent de sancto sanctorum, id est de cibo pertinente ad sacerdotes, donec surgeret sacerdos doctus atque perfectus. Tunc enim sacerdocium [authentic]e] transibat per successionem hereditariam, qualis fuit Aaronitarum divinitus olim authenticata, Exodi etc. [28].⁵⁴ Et hec successio per lineam genealogie legitimam dabat tunc nisi beneficii titulum. Qui cessavit post partum Virginis, quo sacerdotes castitatis professores promoventur pro spirituali sobole multiplicanda.

Quod si de beneficiis symoniaci nolunt cedere, extunc illi expellantur cum furore exemplo Salvatoris, qui mansuetissime super azinam veniens eosdem zelanter eiecit atque fures et latrones appellavit ac templum ratione^{ccc} speluncam latronum, Matt. XXI,⁵⁵ ad quod symoniacos intrare prohibens se hostium ecclesie vocavit, Io. X.⁵⁶ In cuius misterium Exodi XII°, hostium in utroque poste agni sanguine tingitur, ostendens introitum in

^{tt} aut *Mansi*

^{uu} beneficia percepta *Mansi*

^{vv} proiectis *Mansi*

^{ww} extare *Mansi*

^{xx} Nam *Mansi*

^{yy} suscepto *Mansi*

^{zz} beneficii *Mansi*

^{aaa} *om. Mansi*

^{bbb} Abia *Mansi*

^{ccc} racione simonie *Mansi*

Christi sanguine duntaxat, atque aliter intrantes, symoniace^{ddd} videlicet, angelo exterminatori velud^{eee} incorrigibiles relinquit.

Tandem facta expulsione sunt quarto acerrime puniendi, ut patet in Iezi^{fff} IIII^{to} Regum V,⁵⁷ cui Helyseus legitur dixisse: Lepra Naaman adhaerebit tibi et semini tuo in sempiternum.

Cum autem non legatur Iezi^{ggg} semen naturale reliquisse, constat de imitativo^{hhh} cleri symoniaci semine Helizeum prophetasse quasi desperantem de symoniacorum per ecclesiam exterminacione.

Tum primo, quia in Romana curia non deficient servitores prelatorum pro promocionibus. Quam servitutem beatus Gregorius dicit simoniacam, quia munus ab obsequio .

Nec 2° deficientⁱⁱⁱ promotores honoranciarum et presenciarum exemplo Iezi.^{jjj} Qui sine pacto et sanacione peracta quamvis non consenciente Domino, tamen occulte nomine sui domini Helyzei honorancias legitur recepisse tanquam munus a manu symoniacum secundum beatum Gregorium.

Nec tercio procuratores et advocati deficient, sicut nec lites. Quas operas reputat beatus Gregorius symoniacas tanquam munus a lingua. Ayt enim [libro]^{kkk} Moralium IX° capitulo XII°.⁵⁸ Plerumque nonnulla terrena premia appetunt et iusticiam defendunt seque innocentes estimant et esse defensores rectitudinis exultant. Quibus si spes nummi subtrahitur, a defensione protinus iusticie cessatur. Et tamen defensores se iusticie cogitant seque rectos asserunt, qui nequaquam rectitudinem, sed nummos querunt. Contra quos bene per Moysen dicitur: Iuste, quod iustum est, exequire[!]^{lll},⁵⁹ iniuste quippe, quod [fol. 145r] iustum est, exequitur: qui ad defensionem iusticie non virtutis emulacione, sed amore temporalis premii^{mmm} excitatur, iuste autem, quod iustum exequitur, quando nec laudes nec premia ab hominibus expectamus.⁶⁰ Hec Gregorius.

^{ddd} simonie *Mansi*

^{eee} tanquam *Mansi*

^{fff} Gehasi *Mansi*

^{ggg} Gehasi *Mansi*

^{hhh} mutato *Mansi*

ⁱⁱⁱ deficient *Mansi*

^{jjj} Gehasi *Mansi*

^{kkk} *add. Mansi*

^{lll} exequitur *Mansi*

^{mmm} temporalis premii : temporalium *Mansi*

Sed quid contra stimulum calcitro ventum percuciens, postquam audio prophetam dicentem: Frustra conflavit conflator, malicie eius non sunt consumpte.

Unum tamen infero, quod de partibus mecum attuli: quod hoc sacrum concilium nullo modo ab infamia vulgarum[!]ⁿⁿⁿ liberatur, nisi symoniam exterminet. Tum quia communis vulgi opinio quamquam falsa et heretica clamat Iohannem Hus^{ooo} sentenciatum per concilium, tanquam se vindicaverit ut salvaret symoniaca[!]^{ppp} contra quos ille dampnatus acerrime predicavit.

Hoc in medium deducere volui tanquam secundum, quod vobis dicere habui.

Dixi tercio, quod propter erigendam sacerdocii dignitatem vos congregatos video. Hinc vobis hanc conclusionem terciam dicere habeo, quod dignitatem sacerdocii non potestis erigere, nisi pro posse conemini promociones puerorum ignarorum et pravorum destruere.

Quod suadetur: Quia predictorum prelatio est ruinosa sacerdocii destructio, igitur eorum destructio erit sacerdocii ereccio, talis, quam topice per locum^{qqq} ab oppositis.

Et amplius patet inductive auctoritate ratione et exemplo posicio de prioribus: Quia auctoritate prohibentur per apostolum promoveri ad sacerdocium 1. Thimotei III°,⁶¹ non neophitum in fide vel^{rrr} moribus novicium. Quales sunt pueri etate vel probitate. Unde puer centum annorum maledicitur, Ysaie LXV⁶².^{sss}

Et ratio[ne], quia propter pubescentem adolescenciam, quam sequuntur passiones viciorum et propter inexperenciam a regimine arcentur, Ecclesiastici, eo quod ars arcium est regimen animarum secundum beatum Gregorium primo Past. cap. 11°.⁶³

Porro si huiusmodi non sunt sciencie morales utiles auditoribus ex primo Ethicorum cap. II°, quomodo erunt sciencie moralis doctores? Quales esse oportet prelatos, qui non sunt in statu acquirende perfeccionis quemadmodum religiosi secundum beatum Benedictum cap. ult. sue Regule, sed per amplius sunt in statu exercende virtutis et perfeccionis in alios prelatialiter diffundende, quemadmodum tradit beatus Gregorius X.⁶⁴ Moralium dicens: Summus locus tunc bene regitur, quando homo non hominibus, sed viciis principatur. Qui ergo nescit propria vicia [compellere] compescere, quem^{ttt} compescet aliena?

ⁿⁿⁿ vulgari *Mansi*

^{ooo} Huss *Mansi*

^{ppp} tanquam severe iudicavit ut salvator simoniacos *Mansi*

^{qqq} talis consequencia capitur ab oppositis *Mansi*

^{rrr} nec *Mansi*

^{sss} Es. 65 *Mansi*

^{ttt} quomodo *Mansi*

Ex quibus colligitur, quod inconsulte Balthazar [de]^{uuu} Coxa^{vvv} electus est in summum pontificem, qui ab experimento non habuit statum exercende perfeccionis, sed promittebat se assumere statum acquirende perfeccionis. [Quod prelatie repugnat...]. ///

Poznámky:

¹ Ioh. 16, 12

² Ex. 27, 38, 31

³ *in margine*: prope finem

⁴ PL 75, 766C

⁵ *suprascriptum*

⁶ *suprascriptum*

⁷ PL 144, 476

⁸ Deut. 16, 21

⁹ Sap. 7, 16

¹⁰ II Cor. 3, 5

¹¹ PL 75, 766C

¹² Rom. 1, 13

¹³ Luc. 11, 8

¹⁴ Luc. 7, 40

¹⁵ Act. 4, 32

¹⁶ PL 32, 661

¹⁷ PL 32, 807

¹⁸ Luc. 10, 41

¹⁹ PL 38, 617

²⁰ Matth. 18, 16

²¹ PL 41, 422

²² Ps. 82, 17

²³ *suprascriptum*

²⁴ *in margine*

²⁵ PL 35, 1767

²⁶ *suprascriptum* martirii

²⁷ Rom. 6 (*recte* 5, 12)

²⁸ PL 44, 118 [16]

²⁹ Ps. 13, 1

³⁰ Ier. 2, 17

³¹ I Cor. 1, 10

³² PL 41, 331

³³ PL 41, 415

³⁴ PL 41, 787

³⁵ PL 41, 376

³⁶ Gal. 5, 15

³⁷ II Petr. 1, 16

³⁸ PL 41, 439

³⁹ Mich. 3, 12

⁴⁰ Os. 3, 4

⁴¹ Matth. 21, 43

⁴² PL 38, 237

⁴³ I Cor. 9, 14

⁴⁴ Luc. 16, 9

⁴⁵ III Reg. 13, 33–34

⁴⁶ PL 131, 159

⁴⁷ Lev. 27, 28

⁴⁸ Matth. 23, 19

⁴⁹ I Cor. 4, 2

⁵⁰ Matth. 27, 5

⁵¹ *suprascriptum* alii

⁵² Citace v Aristotelově Metafysice nenalezena, příbuzný odkaz z komentáře Tomáše Akvinského k Aristotelově Fysice (LLT-A) kn. 4, lec. 23, č. 11, ř. 1; kn. 8, lec. 23, č. 2, ř. 7. Srov. též Guillelmus de Ockham, Quodlibeta septem (LLT-A), quodlibet 7, quaestio 18, s. 774, ř. 7; Rogerus Bacon, Questiones supra libros prime philosophie Aristotelis (LLT-B), supra librum 2, s. 56, ř. 13.

⁵³ I Esdr. 2, 62

⁵⁴ Ex. 28

⁵⁵ Matth. 21, 13

⁵⁶ Ioh. 10, 1

⁵⁷ IV Reg. 5, 27

⁵⁸ *recte* cap. XXV PL 75, 879B

⁵⁹ Deut. 16, 20

⁶⁰ PL 75, 879C

⁶¹ I Tim. 3, 6

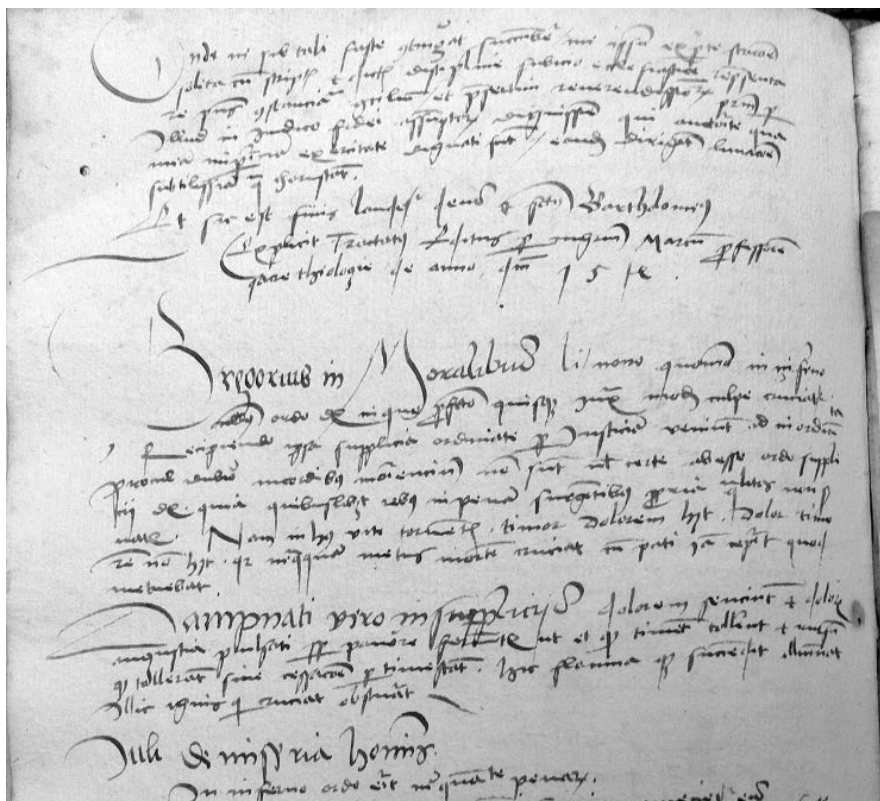
⁶² Is. 65, 20

⁶³ PL 77, 14

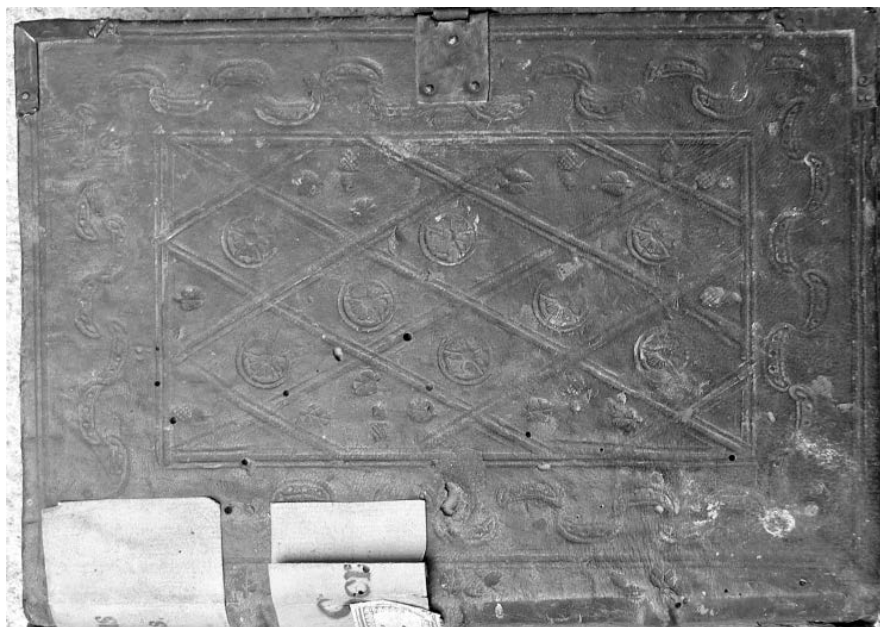
⁶⁴ PL 76, 376C

^{uuu} *add. Mansi*

^{vvv} *Cossa Mansi*

2. Brno – AMB, Svatojakubská knihovna, sign 85/89, f. 94v *Tractatus contra communionem sub utraque specie* (kolofon)

3. Brno – AMB, Svatojakubská knihovna, sign 85/89 – vazba, přední deska

ZWEI NEUE TEXTE VON MAG. MAŘÍK RVAČKA AUS DER ZEIT SEINER TÄTIGKEIT AM KONZIL VON KONSTANZ

Der Beitrag macht auf zwei in der Fachliteratur bis jetzt nicht erfasste Textzeugen von Werken des Priors des Zyriakusordens Mařík Rvačka aufmerksam, die aus der Zeit seines Wirkens am Konzil von Konstanz stammen. Der erste Text ist die Predigt, die er in Konstanz am Sonntag *Cantate* 1416 (17. 5.) hielt. Die Predigt ist aus 24 Abschriften bekannt, von denen sich die untersuchte Abschrift in der Handschrift der Vatikaner Bibliotheca Palatina, Sign. Pal. Lat. 608/1 (f. 142r–145r), befindet und aus den 30er–40er Jahren des 15. Jh. stammt. Die Handschrift hatte sich einige Zeit im Besitz Rudolfs de Zeelandia, Dekan und Rektor der Heidelberger Universität, befunden. Maříks Predigt wird in der Anlage nach der Hs. Pal. Lat. 608/1 ediert.

Der zweite im vorliegenden Beitrag behandelte Text von Mařík ist sein Traktat *Contra communionem sub utraque specie*, mit dem er auf das Dokument von Mag. Jan von Jesenice *Auctoritates pro communione sub utraque* reagierte, das dieser auf Grund der Texte der Bibel und der Kirchenväter sowie aus dem kanonischen Recht zusammengestellt hatte. Maříks Traktat gehört zu den am häufigsten überlieferten Texten dieses Autors überhaupt, er ist in 32 Textzeugen erhalten geblieben. Kürzlich wurde der Traktat *Contra communionem sub utraque specie* in der Handschrift der Brünner Kirche zu St. Jakob, Sign. 85/89, f. 85v–94v, gefunden, die im Archiv der Stadt Brünn aufbewahrt wird. Die Aufzeichnung von Maříks Traktat in dieser Handschrift ist relativ spät, sie wurde 1514 beendet, was jedoch andererseits seine Aktualität noch hundert Jahre nach seinem Entstehen bezeugt.

